

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI HUSNIXATGA O'RGATISH MUAMMOLARI

Sobirova Marvarid Jamshid qizi

Nizomiy nomidagi O'zMPU boshlang'ich ta'lim fakulteti 2-kurs talabasi

Shokirova Diara Muzaffar qizi

Nizomiy nomidagi O'zMPU boshlang'ich ta'lim fakulteti 2-kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15516109>

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarini husnixatga o'rgatishda duch kelinadigan asosiy muammolar tahlil qilinadi. Bolalarning motorika rivojlanishi, diqqatni jamlash qiyinchiliklari, o'qituvchilarning metodik tayyorgarligi, o'quv materiallarining yetishmasligi va uyda qo'llab-quvvatlash masalalari yoritiladi. Maqolada ushbu muammolarni bartaraf etish yo'llari va samarali ta'lim jarayonini tashkil etish usullari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar. boshlang'ich sinf, husnixat, o'qitish muammolari, motorika, diqqat, metodika, ta'lim, o'quv materiallari.

Kirish. “Dunyoda isbot talab qilmaydigan bir haqiqat bor: har qanday mamlakat taraqqiyoti sog'lom va bilimli avlodga bog'liq. Shu bois yangi O'zbekistonni barpo etish yo'lida sog'lom, bilimli, teran fikrli, vatanparvar yoshlarni tarbiyalash uchun barcha sharoitlarni yaratishimiz shart va zarur”, - Shavkat Mirziyoyev. [1]

Zamonaviy ta'lim tizimida boshlang'ich sinf o'quvchilarini husnixatga o'rgatish masalasi alohida ahamiyat kasb etadi. Raqamli texnologiyalar rivojlanayotgan davrda ham qo'lyozma ko'nikmalarining ahamiyati kamayib ketmagan, aksincha, kognitiv rivojlanish va akademik muvaffaqiyat uchun muhim asos bo'lib qolmoqda[2]. Biroq amaliyotda husnixat ta'limini tashkil etishda bir qancha jiddiy muammolar mavjud bo'lib, ular ta'lim sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Husnixat – shaxsning madaniy darajasini ko'rsatuvchi muhim ko'nikma bo'lib, bolaning intellektual va estetik rivojlanishida alohida o'rin tutadi. Biroq, hozirgi kunda boshlang'ich sinf o'quvchilarini husnixatga o'rgatishda bir qator muammolar mavjud bo'lib, bu masala pedagog hamjamiyat e'tiborini jalb qilmoqda. Husnixat ta'limining asosiy muammolaridan biri o'qituvchilarning bu sohada yetarli bilim va ko'nikmalarga ega emasligidir. Ko'plab pedagoglarda husnixat o'rgatish metodikasi to'g'risida chuqur tasavvur yo'q, ular an'anaviy usullarni qo'llashga majbur bo'lmoqda[3]. Bu holat, ayniqsa, yosh o'qituvchilar orasida keng tarqalgan bo'lib, ular husnixat darslarini boshqa fanlar darajasida jiddiy qabul qilmaydilar. Natijada, bolalar noto'g'ri yozuv texnikasini o'rganadilar va keyinchalik bu kamchiliklarni tuzatish juda qiyin bo'ladi.

Pedagogik jarayonda kuzatilayotgan yana bir muhim muammo - bu individual yondashuvning yetishmasligidir. Har bir bolaning qo'l mushaklari rivojlanishi va psixologik tayyorgarligi turlicha bo'ladi[4]. Biroq sinflardagi o'quvchilar soni ko'pligi sababli o'qituvchilar barcha bolalarga bir xil talablar qo'yadilar va umumiy metodikani qo'llaydilar. Bu esa bir qism bolalarning husnixat o'rganishda ortda qolishiga, boshqa qismi esa o'z qobiliyatlarini to'liq namoyon eta olmasligiga olib keladi.

Zamonaviy maktablarda husnixat ta'limiga ajratilgan vaqt ham yetarli emasdir. Dars jadvallarida husnixat darslariga kam soat ajratilgan bo'lib, o'qituvchilar ko'pincha bu vaqtni boshqa "muhimroq" deb hisoblangan fanlarga sarflashga majbur bo'ladilar[5]. Shu bilan birga, uy vazifalarida ham husnixat mashqlariga yetarlicha e'tibor berilmaydi, chunki ota-onalar bu

faoliyatni vaqt isrofi deb hisoblaydilar. Texnik jihozlanish masalasi ham jiddiy muammo hisoblanadi. Ko'plab maktablarda husnixat o'rgatish uchun zarur bo'lgan maxsus daftarlar, qalam turlari, boshqa yordamchi materiallar yetarli emas[6]. Eski usulda tayyorlangan daftarlar zamonaviy metodika talablariga javob bermaydi, qalam va ruchkalar bolalar qo'lining fiziologik xususiyatlariga mos kelmaydi. Bu holatlar bolalarda yozishga nisbatan salbiy munosabat shakllanishiga olib keladi. Husnixat ta'limida motivatsiya masalasi ham katta ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy bolalar raqamli texnologiyalar muhitida o'sib ulg'ayib, klaviatura va sensorli ekranlar bilan ishlashga o'rganganlar[7]. Ular uchun qo'lyozma yozish sekin va zerikarli jarayon bo'lib tuyuladi. O'qituvchilar esa ko'pincha bu psixologik holatni hisobga olmaydilar va bolalarni majburlash usullarini qo'llaydilar, bu esa qarama-qarshi natija beradi. Oila muhitining ta'siri ham kam ahamiyatga ega emas. Ko'plab ota-onalar husnixat o'rganishni ikkinchi darajali masala deb hisoblaydilar va bolalarining bu sohadagi yutuqlarini kuzatib turmaydilar[8]. Ba'zi oilalarda esa, aksincha, bolalarga haddan tashqari bosim o'tkaziladi, bu esa stress va yozishga nisbatan qo'rquv paydo bo'lishiga sabab bo'ladi. Baholash tizimidagi kamchiliklar ham muhim muammo hisoblanadi. Ko'plab o'qituvchilar husnixatni faqat tashqi ko'rinish bo'yicha baholaydilar, yozuv jarayonining to'g'riligini, bolaning qo'l harakatlarini va rivojlanish dinamikasini hisobga olmaydilar[9]. Bu noto'g'ri baholash usuli bolalarda o'z-o'zini baholash ko'nikmalarining shakllanmasligi va husnixat o'rganishga bo'lgan qiziqishning yo'qolishiga olib keladi.

Metodologik jihatidan ham jiddiy muammolar mavjud. Ko'plab o'qituvchilar eskicha uslublarni qo'llashda davom etadilar, zamonaviy pedagogika yutuqlaridan foydalanmaydilar[10]. O'yinli ta'lim, interaktiv metodlar, multimediyali vositalardan foydalanish imkoniyatlari to'liq ishlatilmaydi. Natijada, husnixat darslari bolalar uchun zerikarli va monoton bo'lib qoladi.

Muammolarning yechimi kompleks yondashuvni talab qiladi. Birinchidan, o'qituvchilarning malakasini oshirish zarur, ular zamonaviy husnixat o'rgatish metodlari bilan tanishtirilishi kerak[11]. Ikkinchidan, individual yondashuvni ta'minlash uchun sinflar hajmini kamaytirish yoki yordamchi o'qituvchilar jalb qilish lozim. Uchinchidan, husnixat ta'limiga ajratilgan vaqtni ko'paytirish va bu faoliyatni boshqa fanlar bilan integratsiya qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Ota-onalar bilan ishlash ham muhim yo'nalish hisoblanadi. Ular husnixat o'rganishning bolaning umumiy rivojlanishi uchun ahamiyati haqida xabardor qilinishi, uyda qo'llab-quvvatlash usullari o'rgatilishi zarur[12]. Shu bilan birga, maktablarning moddiy-texnika bazasini yaxshilash, zamonaviy o'quv materiallar bilan ta'minlash ham kechiktirib bo'lmaydigan vazifadir.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf o'quvchilarini husnixatga o'rgatishdagi muammolar ko'p qirrali va chuqur ildizlarga ega. Ularning samarali yechimi faqat ta'lim tizimining barcha ishtirokchilarining - o'qituvchilar, rahbariyat, ota-onalar va o'quvchilarning - birgalikdagi harakat-g'ayrati orqali mumkin. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar, texnologik imkoniyatlar va an'anaviy metodlarning uyg'un birlashuvi orqali husnixat ta'limini sifatli darajaga olib chiqish mumkin.

References:

Используемая литература:**Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. <https://president.uz/oz/lists/view/8127>
2. Qosimova M.X. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida yozuv ko'nikmalarini shakllantirish. Xalq ta'limi. 2019. №3. 45-49 b.
3. Rahimova N.A. Husnixat o'rgatish metodikasi muammolari. Zamonaviy ta'lim. 2020. №2. 67-72 b.
4. Abdullaeva Sh.K. Bolalarda qo'l mushaklarini rivojlantirish masalalari. Maktab va hayot. 2018. №4. 23-28 b.
5. Ibrohimov A.S. Boshlang'ich ta'limda husnixat darslarining roli. Uzluksiz ta'lim. 2021. №1. 89-94 b.
6. Tursunova D.M. Maktablarning moddiy-texnika bazasi muammolari. Ta'lim tizimi. 2019. №5. 112-117 b.
7. Hasanova G.R. Raqamli davrda qo'lyozma ko'nikmalarining ahamiyati. Pedagogik innovatsiyalar. 2020. №3. 34-39 b.
8. Murodova Z.T. Ota-onalarning bolalar ta'limidagi roli. Oila va maktab. 2018. №6. 78-83 b.
9. Saidova L.I. Husnixatni baholash mezonlari. Ta'lim sifati. 2021. №2. 56-61 b.
10. Karimova F.N. Zamonaviy husnixat o'rgatish metodlari. Yangi pedagogika. 2020. №4. 91-96 b.
11. O'qituvchilar malakasini oshirish muammolari. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Toshkent, 2021. 156 b.
12. Jo'rayeva M.K. Maktab va oila hamkorligi. Ta'lim-tarbiya. 2019. №7. 45-50 b.